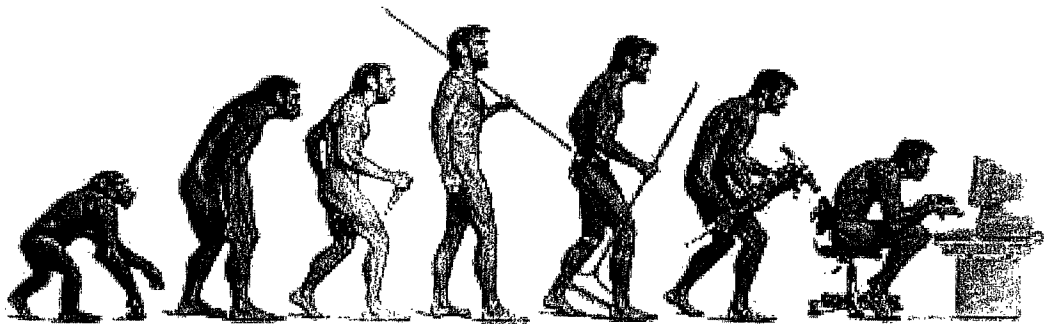

Evolution

(OR is it?)

www.DesktopCollection.com

Hominid-Homo Habilis-Homo Erectus-Homo Sapiens-Neandertal

Jägarsamhället-Jordbrukarsamhället-Industrialiseringen-ITsamhället

1. HISTORISK TID, VAD ÄR DET?

Ett kort kronologiskt perspektiv på människan och hennes utveckling på jorden:

* Jordens tillkomst = 6 miljarder år sedan enligt ett naturvetenskapligt betraktelsesätt!

* Upprättgående människor = 4 000 000 år sedan!
(Homo erectus, phitekantropus, australopithekus m fl)

* 70 milj primater

* 3 milj Lucy 115 cm 30kg

* Cro Magnon-människor avlöser Neanderthal-människor för 250 000 år sedan!

* Homo sapiens (den kloka människan) = 40 000 år sedan!
sapiens

* De första människorna i våra trakter efter den senaste nedisningen för 12 000 år sedan!

* Äldre stenålder (jägerstenåldern): 12 000 - 6 000 år sedan

* Yngre stenålder (bondestenåldern): 6 000 - 3 000 år sedan

metall används till redskap.
ca 5000 skrivkonsten.

* Bronsåldern: 3 000 - 2 500 år sedan

* Järnåldern 2 500 - 1 000 år sedan

* Vikingatiden: 2 000 - 1 000 år sedan

* Medeltiden: 1 000 - 500 år sedan

* Nya tiden startar för 500 år sedan

2. FRÅN KRINGVANDRANDE NOMAD TILL BOFAST BONDE

Alla varelser på jorden till för 12 000 år sedan var:

- 1) kringvandrande
- 2) samlare
- 3) jägare
- 4) levde i grupper
- 5) innehavare av en materiellt sett låg status

De första stegen till i utvecklingen mot en bofast befolkning:

a) människorna skaffar sig vilda djur som de tämjer till tamdjur!

====> tillgången på mat blir jämnare och säkrare

====> ett viktigt näringstillskott säkerställs

====> sjuk- och dödligheten sjunker, medellivslängden ökar ==> människorna blir fler

b) den materiella statusen ökar:

====> redskap och verktyg tillverkas och utvecklas eftersom behoven ökar

c) behoven av ett ständigt flyttande minskar

Människan blir bofast: Bonde

1) människan har knäckt naturens cykel och kan använda den för sina egna syften

2) förmågan att så och sätta har utvecklats

3) svedjor och bördiga (lagom vattensjuka) sjöstränder odlas upp först

====> kombinationen av samlande, jakt, tamdjurshållning och åkerbruk gör att människan har säkrat sitt livsmedelsbehov betydligt tryggare än någonsin tidigare i sin historia.

====> människorna bygger hus

====> människorna omger sig med speciella och specialiserade föremål

====> förutsättningarna för en materiell kultur startar då människan blir bofast

Exempel på tidiga mänskliga materiella landvinningar:

hjulet, drejskivan, skäran, ådret, kläderna, smyckena, hävstången, seglet, styråran m fl

3. MÄNNISKANS TIDIGASTE UPPFINNINGAR

Människan är kulturskapande d v s hon manifesterar sin existens på jorden med hjälp av ett systematiskt utnyttjande av den omkringliggande naturen, för sina egna syftens skull!

A) Människan utvecklar sitt tekniska kunnande:

* Handkilen/handyxan

1) tillverkades av flinta

2) utvecklad kunskap om materialet och teknik för bearbetning

3) använd av alla människor över hela jorden

4) utvecklade redskap: knivar, borrar, skrapor

* Spjutet

1) den första spjutspetsen var av härdat trä

2) i utvecklat skick var spetsen av flinta

3) människans makt över den omkringliggande djurvärlden ökar med hastigheten i spjutkastet

* Pilen och bågen

1) jakten kan genomföras på längre avstånd och med större träffhastighet än med spjutet

2) människorna kan förse sig med alltmer kött

* Skinnskrapan och synålen

- 1) djurskinnen var tvungna att rengöras för att kunna användas till kläder
- 2) med hjälp av sytekniken hålls skinnen ihop till täta och varma kläder, hus och båtar

B) Jägarsamhället

* Källorna om vår kunskap om jägarsamhället:

- 1) arkeologiskt material: redskap och vapen, spår av bostäder och föremål
- 2) naturhistoriskt material: I vilken miljö och klimat levde människorna?
Vad åt dom?
Hur levde dom?

C) Nomadsamhället

- 1) en systematisk flyttning beroende på tillgången på mat att samla, fiska och jaga
- 2) tillgången på mat bestämde befolkningens storlek
- 3) de människor som lyckades överleva de dåliga tiderna utgjorde befolkningsunderlaget för godare år (*Form av naturlig Darwinism*)
- 4) Hur reglerade människorna sin egen folkmängd?
 - a) hög giftermålsålder
 - b) sexuell avhållsamhet
 - c) aborter
 - d) avlivning av de nyfödda barnen (flickorna)
 - e) långa amningstider
 - f) flyttningarna (kvinnorna kunde bara bära ett barn på höften, den andra handen bar föremålen)

D) Samhällets uppbyggnad

- 1) Kärnfamiljer - enskifte och äktenskap
- 2) Alla familjer ingår i ett större socialt sammanhang
- 3) Tillgången på mat bestämmer gruppens storlek
- 4) Flera flockar bildar en stam
- 5) Stammen kan vara uppdelad i flera klaner (släkter)

E) Könsroller

- 1) Kvinnorna ansvarade för: barnen och hushållet samlar in mat nära boplaten
- 2) Männen utför fysiskt arbete längre från boplaten
- 3) Förmåga att bidra till försörjningen = prestige
---> könen var tämligen jämställda i jägarsamhället

F) Kost och hälsa

- 1) Jägarsamhällena hade troligen god tillgång på mat året runt
- 2) Jägarsamhällets tillgång på mat innebar också mat av god kvalitet (näringssiktig) - *Atkins*
GI
Stenåldern } 2010

G) Kultur

- 1) Förflyttningarna innebar att antalet äodelar var litet och att dessa var lätta att transportera
- 2) Alla människor hade ungefär samma standard
- 3) Fredliga samlevnadsformer beroende på:
 - a) inget privat markägarande
 - b) glest med folk
 - c) naturen producerade tillräckligt med mat åt alla
 - d) strider slog sönder gruppens ekonomiska struktur
- 4) Mycket tid över åt samvaro och social gemenskap
- 5) Rik muntlig tradition och stor berättarförmåga
- 6) Religion
- 7) Sång, musik och dans. Ofta av religiösa skäl

FLODKULTURERNA

- * Vilka floder? A: Eufrat och Tigris
 B: Nilen
 C: Gula floden
- * Vilka kulturer? A: Tvåflodslandet 3500 - 500 f.Kr.
 B: Egypten 3100 - 1100 f.Kr.
 C: Huang-ho 2000 - 200 f.Kr.

Gemensamma kännetecken:

1) I floddalarna fanns den bördigaste jordmånen genom det eroderade (nedbrutna och transporterade) material som floderna avsatt.

2) Flodvattnet kunde användas för "konstbevattning"!

3) Floden för ständigt med sig slam, som kontinuerligt göder jorden!

- =====> Om människorna skall kunna utnyttja de naturliga fördelar som en floddal kunde innebära, måste hon organisera samhällen och sociala samhällsstrukturer.
- =====> Diken, kanaler och dammar - arbete som ingen människa kan utföra ensam - skulle byggas och underhållas.

* Genom att inse fördelarna med arbetsgemenskap för ekonomiskt och materiellt välbefinnande och utveckling, låter sig människan inordnas i ett samhällsmönster (hierarki).

* De minsta försörjningsenheterna sluter sig samman i större. Byar, städer och riken uppstår.

* Nya- och fler - specialister inom olika yrkesgrupper framträder!

- * Samhällena får: En administrativ överbyggnad för lag och ordning!
 En centralmakt (kungamakt eller motsvarande)
 En enande religion med kungen som inkarnerad (förkroppsligad) skapargud.
 Ett gemensamt försvar för fientliga angrepp utifrån och mot oroligheter inom landet.
 Skatter och skatteuppbördssystem.

NILENS EGYPTEN

* Genom eroderat material från östafrikas bergsområden, svämmade Nilen över sina breddar varje år och avsatte ett lager slam.

* En åkerbrukskultur med spannmålsodling på de åkrar som floden svämmat över.

* Befolkningen har kontroll över översvämningsvattnet!

- * 3100 f.Kr. enas alla som bor utmed floden till ett enda rike under en gemensam härskare. (Farao)
- * Härskarna var enväldiga i kraft av att vara uppenbarade skapargudar.
- * All jord i landet tillhörde farao, varför alla innevånare var skyldiga att göra dagsverken eller betala skatt (avgift) till farao.
- * Ståthållare förde befälet i faraos namn över olika delar av riket!
- * Fodgar drev in skatter och kontrollerade befolkningen!
- * Skrivare skötte på faraos uppdrag alla administrativa sysslor i samband med skatteindrivningen!
- * De jordbrukare som inte betalade skatt fick arbeta på faraos tempel eller pyramidbyggen istället!
- * Eftersom farao var en gudomlig person, sköttes landets ekonomi och administration via templen.
- * Genom att människorna tvangs samarbeta för att öka en materiella välfärd, läggs också grunden för begreppet kultur: skriftkonsten, hantverksyrken, stadskultur och en ämbetsmannaklass i samhället.
- * Exempel på kulturella kvarlevor från den egyptiska högkulturen: kalendern med 12 månader och 365 dagar, matematik, främst geometri, medicinska rön via balsameringen, hieroglyferna som det första praktiska skrivspråket.

MESOPOTAMIEN - TVÅFLODSLANDET

- * **Sumererna:**
 - 1) världens första städer
 - 2) varje stad var en stat (=stadsstat)
 - 3) en utvecklad teokrati (=gudsstyre)
All jord tillhörde stadens skyddsgud.
Översteprästen var staden politiske, militäre och religiöse ledare
 - 4) Människans viktigaste uppgift var att tjäna gudarna.
- * **Babylonierna:**
 - 1) Ett semitiskt nomadfolk invaderar området omkr 200 f.Kr.
 - 2) Babylon blir huvudstad.
 - 3) Hammurabis lagar gällde! "Öga för öga, tand för tand!"
- * **Assyrierna:**
 - 1) 900-talet - 600-talet f. Kr.
 - 2) Nineve blir huvudstad i ett rike omfattande även Syrien, Palestina och Egypten
- * **Nybabyloniska riket:**
 - 1) Babylon åter huvudstad
 - 2) Invaderar och förstör Jerusalem 586 f. Kr.
 - 3) Faller för perserriket.

- * KULTURFRAMSTEG:** Kilskriften 5000 f. Kr
Gilgamesh-eposet världens äldsta bok
Hjulet 3500 f.Kr (Drejskivan)
Astronomi och astrologi
Matematik: 10- och 60-talssystem
Veckan och veckodagarna

HUANG-HO

- * Kulturen före 1500 f.Kr:** 1) Åkerbrukskultur med hirs, ris och silkesmaskar!
2) Konsthantverksmässigt bearbetad jade.
- * Efter 1500 f.Kr:** 1) Vålutvecklade städer!
2) Skriftspråk!
3) Kungen härskade med stöd av en adelsklass!
4) De högsta ämbetsmännen - mandariner
5) Slavar var handelsvara och utförde det mesta fysiska arbetet.
- * Shih Huang Ti:** a) En stark centralmakt 221 - 210 f.Kr!
b) Kanal- och vägbyggen!
c) Standardiserade mått- och viktenheter!
d) Standardiserade skriftspråket i hela landet!
e) Tystade all intellektuell opposition!
f) Började bygga den kinesiska muren till skydd mot hunnerna!
g) Terrakotta warriors!

NORDENS FORNTID

A: Landskapets utveckling:

- * 15 000 BP: Norden är täckt av den senaste stora nedisningen!
- * 9 000 BP: Iskanten befinner sig i norra Skandinavien!
- * Enbart de nuvarande högsta delarna av landskapet höjde sig över den dåvarande vattennivån! (Högsta kustlinjen = HK)
- * Landskapsbilden utgjordes av tundror och fjällhedar med dominerande inslag av smältvatten från isen!
- * Landhöjningen torrlägger successivt allt större landområden, men vattnet är fortfarande dominerande i landskapsbilden!
- * Faunan: ren, fjällräv och isbjörn (d v s rovdjur) *vildsvin*.
Floran: Tall, björk och rönn breder ut sig genom "ståndortsanpassning"!
====> Älg, hare, hjort m fl ("växtätare")

jäkte

B: Norden befolkas:

I) Den äldre stenåldern: - 6 000 BP

- * Genom den rika växtligheten och den stora faunen letar sig människor hit över haven runt-omkring!
- * De äldsta boplatserna i Sverige dateras till 11 000 BP
- * "De första" besökarna tog kustområdena i besittning
- * "De andra" besökarna litade sig in i landet via vattendragen från kustområdena!
- * Dessa "första" och "andra" besökare var nomadfolk som försörjde sig genom att samla, jaga och fiska. Vidare har de troligen också haft husdjur!
- * De första människorna i Norden tillverkade verktyg, redskap och vapen av trä, ben och horn. Senare även flinta och andra sten sorter.
- * Omkr 6 000 BP börjar man använda lerkärl!

II) Den yngre stenåldern: 6 000 - 3 500 BP

- * Omkr 4 000 BP börjar Nordens befolkning successivt övergå till bondeliv!
- * Åkerbruk och boskapsskötsel ökar i betydelse medan samlandets, jaktens och fiskets betydelse för folkförsörjningen minskar!
- * Människorna blir alltmer bofasta och vissa särskilt goda jordbruksbygder uppvisar tidigt en relativt stor befolkningsmängd!
- * Hällkistornas tid: religionens utbredande, människans värde och gravgåvor tillsammans med bruket att iordningställa gravkamrar tyder på en samhällsorganisation!
- * Båtyxorna som gravfynd!
- * 4 000 BP Stenföremålen är tillverkade efter förebilder av metallföremål!

III) Bronsåldern: 3 500 - 2 500 BP

- * Bronsen importerades från mellaneuropa och de brittiska öarna!
- * Brons = en legering av tenn och koppar! Hårdare, vassare och tåligare!
- * Klimatet i bronsålderns Norden var troligen detsamma som dagens Medelhavsklimat!
 - ====> Rik och omväxlande växtlighet!
 - Stor och varierad fauna!
 - Bördigt åkerbruk!
 - Enkel boskapsskötsel!
 - Enkla levnadsomständigheter för människorna!
- * Religionen bär tydliga drag av fruktbarhetsdyrkan:
 - 1) De döda kremeras
 - 2) Stoffet återbördades till jorden. (Återgivande av jordens livskraft!)
 - 3) Sparsamt med gravgåvor

IV: Järnåldern: 2 500 - 1 200 BP

- * Sjöar och myrar upptäcks vara järnhaltiga! (Myrmalm)
- * Järn till vapen och verktyg var billigare än brons och bättre än sten!
- * Klimatväxling till dagens klimatförhållanden:
 - ====> 1) Kreaturen måste hållas inne under vintern. (Ladugårdar byggs!)
 - 2) Kreaturen måste hållas med vinterfoder (Ängs- och hamlingsbruket tar sin början och logar byggs!)
 - 3) Gärdsgårdar och hägnader byggs för att hålla kreaturen borta från åker och äng!
 - 4) Människorna måste ha bättre bostäder för värmens skull!
 - 5) Kölden kräver en annan materiell kultur!
- * Intresset för handel växer och många nordbor företar långa handelsresor ut i Europa!